

Thee met thema, 24 februari 2019.

Autonomie – dat klinkt goed!

Onder deze titel nam dr. Angeline van Doveren (ethica in Rijnstate) ons zondagmiddag 24 februari tijdens de thee-met-thema-bijeenkomst mee in het veld van vragen rondom autonomie. Een bijzondere middag waarin niet alleen gesproken tekst van belang was, maar ook muziek. Het was als het ware een ontmoeting van ethiek en muziek.

Na een korte inleiding over autonomie, heteronomie en zelfbeschikkingsrecht, met daarbij verschillende perspectieven van waaruit over autonomie gesproken kan worden (techniek, recht, politiek, kunst, wijsbegeerte, en gezondheidszorg) benadrukte mevrouw van Doveren dat het bij autonomie in de zorg altijd om twee zaken gaat: enerzijds het *recht* van een patiënt om zelf te bepalen wat er moet gebeuren, anderzijds het *vermogen* van een patiënt om zelf te *kunnen* bepalen wat er moet gebeuren.

Hierna betraden we het terrein van de muziek, waar autonomie ook een rol speelt: de mate van de autonomie van de componist en van de uitvoerenden. Hoeveel en wat is voorgeschreven door de componist, en hoe precies, en welke mate van autonomie heeft de uitvoerder, op basis van voorgegeven materiaal, afspraken, gewoontes? In de loop van de muziekgeschiedenis zijn er veel variaties gekomen in de mate van autonomie van de uitvoerend musicus. De componist scheidt, maakt een partituur, maar kan daarbij de uitvoerende musicus of musici een kleinere of grotere mate van autonomie geven.

Een voorbeeld daarvan werd deze middag uitgevoerd door 7 musici die ieder, zonder oefening en ontmoeting vooraf, het 'spel speelden': Richtige Dauern, Aus den sieben Tagen, van Karlheinz Stockhausen (1928-2007). Een spel van vrijheid en autonomie, van uitvoeren en luisteren, met een partituur met maar zeer weinig aanwijzingen. Niet veel meer dan: speel een toon, zolang als je denkt dat hij duren moet, maar of je nu speelt of stopt, hoor de anderen. Het bleek een spannend gebeuren voor uitvoerenden en luisteraars: wie begint, en hoe, wie valt wanneer in of uit, hoe autonoom ben ik, hoeveel autonomie lever ik in, maar kan ik zelf bepalen wanneer ik me al dan niet aanpas aan anderen, is dat ook mijn autonomie, wanneer en hoe eindig ik, eindigen we, wie geeft het aan, of niemand?

Er werd op een andere manier een 'snaar geraakt' dan door alleen maar te praten, over autonomie en zelfbeschikking in de zorg. Hoe we van medisch paternalisme (voorgeschreven 'partituren') naar 'shared decision making' waar autonomie van de patiënt (recht, vermogen, mate van) en verantwoordelijkheid en vakkennis van de arts en medische standaarden hun 'toon mee-spelen'.

Een bijzondere manier om te ervaren hoe belangrijk het is om de ander(en) echt te horen, in het 'samenspel van autonomie'.

Hannie Nusselder

